

MESLEK YÜKSEKOKULU ÖĞRENCİLERİNDE FİNANSAL OKURYAZARLIK: BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ

Öğr. Gör Özgür YILMAZ

Balıkesir Üniversitesi, Türkiye

ORCID ID: 0000-0001- 8884- 2381

Do. Dr. Okan KOÇ

Balıkesir Üniversitesi, Türkiye

ORCID ID: 0000-0002-5356-5940

ÖZET

Bu çalışma, meslek yüksekokulu öğrencilerinin finansal tutum ve davranışlarını inceleyerek finansal okuryazarlık düzeylerine ilişkin genel bir görünüm sunmayı amaçlamaktadır. Araştırmada nicel yöntem benimsenmiş ve veri toplama aracı olarak anket formu kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre öğrencilerin kısa vadeli finansal farkındalıklarının görece yüksek, ancak planlama, bütçeleme ve finansal bilgiye erişim gibi konularda yetersiz oldukları tespit edilmiştir. Katılımcıların %94,7'sinin finansal okuryazarlık eğitimi almadığı belirlenmiş, bu durumun finansal davranışlara da yansıdığı gözlemlenmiştir. Ortalama değeri 3.40 ve üzeri olan maddeler "pozitif tutum" olarak değerlendirilmiş ve bu maddelerde öğrencilerin bireysel finansal farkındalıklarının görece olumlu olduğu görülmüştür. Ancak genel olarak katılımcıların finansal karar alma, harcama kontrolü ve ekonomik gelişmeleri takip etme gibi becerilerinin sınırlı olduğu anlaşılmıştır. Literatürle karşılaştırmalı analizlerde benzer sonuçlara ulaşılmış, öğrencilerin finansal bilgi eksikliği, eğitime duyulan ihtiyaç ve davranışsal yönelimlerinin ulusal ve uluslararası örneklerle örtüştüğü tespit edilmiştir. Araştırma bulguları, üniversitelerde yapılandırılmış finansal okuryazarlık programlarının gerekliliğini ve erken yaşta verilecek finansal eğitimin bireylerin ekonomik bilinç düzeyini artırmadaki önemini ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Finansal okuryazarlık, finansal tutum, üniversite öğrencileri, davranışsal finans, meslek yüksekokulu

FINANCIAL LITERACY AMONG VOCATIONAL SCHOOL STUDENTS: THE CASE OF BALIKESİR UNIVERSITY

ABSTRACT

This study aims to provide a general overview of the financial literacy levels of vocational school students by examining their financial attitudes and behaviors. A quantitative research method was adopted, and a questionnaire was used as the data collection tool. According to the findings, students demonstrated relatively high awareness of short-term financial matters; however, they were found to be inadequate in areas such as planning, budgeting, and accessing financial information. It was identified that 94.7% of the participants had not received any financial literacy education, which was also reflected in their financial behaviors. Items with an average score of 3.40 or above were evaluated as "positive attitudes," indicating relatively favorable personal financial awareness among the students. Nevertheless, it was observed that participants generally had limited skills in financial decision-making, expenditure control, and keeping up with economic developments.

Comparative analysis with the literature revealed similar results, highlighting a lack of financial knowledge, a strong need for education, and behavioral tendencies that align with both national and international findings. The research findings underscore the necessity of structured financial literacy programs at universities and emphasize the importance of early financial education in enhancing individuals' economic awareness.

Keywords: Financial literacy, financial attitude, university students, behavioral finance, vocational school

GİRİŞ

Günümüzün hızla dijitalleşen ekonomik yapısında bireylerin yalnızca gelir elde etmeleri değil, bu geliri etkin biçimde yönetebilmeleri de büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda, bireylerin temel finansal bilgilere sahip olmaları ve bilinçli mali kararlar verebilmeleri anlamına gelen finansal okuryazarlık, hem bireysel refahın artırılması hem de ekonomik sistemin sürdürülebilirliği açısından kritik bir kavram haline gelmiştir.

Finansal okuryazarlık; bireylerin tasarruf, bütçe yapma, yatırım, borç yönetimi ve finansal ürünleri değerlendirme gibi konularda bilgi ve beceri sahibi olmasını ifade etmektedir. Bu kavram, bireylerin finansal riskleri doğru yönetebilmesini ve ekonomik fırsatları rasyonel bir biçimde değerlendirmesini mümkün kılar (Öner & Canbaz, 2024; Şenbayram, 2019). Finansal okuryazarlık; bireylerin para yönetimi, bütçeleme, yatırım, borçlanma ve tasarruf gibi temel mali konularda bilgi sahibi olması, bu bilgileri günlük yaşantısında doğru biçimde kullanabilmesidir (Sarı & Sarıtaş, 2016). OECD (akt. Lusardi, 2006) finansal okuryazarlığı, bireylerin finansal ürün ve hizmetler hakkında bilgi sahibi olması, bilinçli tercihler yaparak mali refahlarını artırmaları süreci olarak tanımlamaktadır. Bu bağlamda finansal okuryazarlık, yalnızca bilgi edinme değil, aynı zamanda bilinçli karar alma ve uygulama yetkinliğini de içerir (Temizel & Bayram, 2011). Finansal okuryazarlığın temel bileşenleri; finansal bilgi (bilgi düzeyi), finansal tutum (para ile ilgili yaklaşımlar) ve finansal davranışlardır (Lusardi & Mitchell, 2011). Bu bileşenler üniversite öğrencileri açısından değerlendirildiğinde, bu yaş grubunun ilk kez bağımsız mali kararlar aldığı bir dönem olması nedeniyle, finansal okuryazarlık becerilerinin kazandırılması daha da önem kazanmaktadır.

Literatürde, üniversite öğrencilerinin genel olarak düşük düzeyde finansal okuryazarlık becerilerine sahip oldukları ortaya konmuştur (Tetik, 2019; Sarı Özgün ve Sarıtaş, 2016). Yapılan araştırmalar, öğrencilerin en çok zorlandıkları konuların yatırım araçları, faiz hesaplamaları ve uzun vadeli finansal planlama olduğunu göstermektedir (Öner ve Canbaz, 2024; Tavares ve diğerleri., 2019). Ayrıca, öğrencilerin finansal bilgi düzeylerinin; cinsiyet, yaş, öğrenim gördükleri bölüm gibi demografik faktörlerden anlamlı biçimde etkilendiği de tespit edilmiştir (Sezal, 2021; Tetik, 2019).

Finansal okuryazarlığın yalnızca bireysel değil toplumsal düzeyde de yansımaları olduğu unutulmamalıdır. Finansal bilgiye sahip bireylerin artması, şeffaf finansal piyasaların oluşmasına ve toplumsal refahın gelişmesine katkı sağlar. Ancak birçok üniversitede finansal okuryazarlığa dair sistematik ve yaygın bir eğitim bulunmamakta; bu durum, öğrencilerin gerçek yaşamda hatalı mali kararlar almasına yol açmaktadır.

Bu çalışma, meslek yüksekokulu öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerini belirlemeyi, demografik değişkenlerle olan ilişkilerini ortaya koymayı ve bu alanda yapılması gereken müdahale ve eğitim gereksinimlerine ışık tutmayı amaçlamaktadır. Bu bağlamda elde edilen bulgular, üniversite düzeyinde sunulacak finansal eğitim programlarının şekillendirilmesine ve öğrencilerin mali geleceğini daha sağlam temellere oturtmalarına katkı sağlayacaktır.

KURAMSAL ÇERÇEVE VE LİTARATÜRE BAKIŞ

Konuyla ilgili literatüre bakıldığında çok sayıda Türkiye ve dünya örneği yer aldığı görülmektedir. SCOPUS veritabanı üzerinde “*financial literacy*” taraması yapıldığında toplamda 6190 dokümana erişim sağlanırken, WOS veritabanında 5231 dokümana ulaşılmaktadır. SCOPUS’taki en eski yayın 1992 yılına tarihlenirken, WOS’taki konuya ilişkin en eski yayın ise 1997 yılında üretilmiştir. Her iki uluslararası indekste yapılan araştırmaya dayalı olarak 2000’den sonra konuya ilişkin yayın sayısında artış yaşandığını, 2010’lu yıllarla birlikte konunun giderek daha önemli hale dönüştüğü görülmektedir.

Literatürdeki araştırmaların genel bulgularına bakılması konumuzun önemini vurgulaması ve desteklemesi açısından önemlidir.

Coşkun tarafından 2016 yılında Manisa Celal Bayar Üniversitesi’ne bağlı ön lisans öğrencileriyle gerçekleştirilen çalışmada, üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık algılarının onların finansal tutum ve davranışları üzerindeki etkisi incelenmiştir. Çalışmada, finansal okuryazarlık; bireylerin finansal araçları seçerken ve kararlar alırken gösterdiği bilinç düzeyiyle ilişkilendirilmiş, bu bilinç düzeyinin sadece bireysel değil aynı zamanda ekonomik sistem üzerindeki etkileri vurgulanmıştır (Coşkun, 2016).

Sarı Özgün ve Sarıtaş’ın (2016) Pamukkale Üniversitesi Bekilli Meslek Yüksekokulu öğrencileriyle yaptığı çalışma sonucunda, öğrencilerin büyük bir kısmının kredi kartı kullanımına sahip olduğu, ancak aynı zamanda daha fazla finansal rehberliğe ihtiyaç duyduğu ortaya konmuştur. Yüksek finansal okuryazarlık seviyesine sahip bireylerin tasarruf, risk algısı ve para yönetimi konularında daha bilinçli davrandığı belirlenmiştir (Sarı Özgün ve Sarıtaş, 2016).

Ergün (2017) tarafından yapılan çalışmada Estonya, Almanya, İtalya, Hollanda, Polonya, Romanya, Rusya Federasyonu ve Türkiye’deki üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeyleri karşılaştırılmıştır. Çalışma bulgularına göre öğrencilerin doğru yanıt oranı ortalama %72,2 olarak tespit edilirken bu durum, kişisel finans konularında orta düzeyde bir finansal okuryazarlık anlamına gelmektedir. Erkek öğrenciler, işletme bölümü öğrencileri, doktora öğrencileri, finansal konularda arkadaşlarından veya üniversite eğitiminden bilgi alan öğrenciler daha yüksek düzeyde finansal bilgiye sahip olduğu ve ayrıca Polonyalı öğrencilerin kişisel finans konularında diğer ülke öğrencilerine göre daha bilgili oldukları tespit edilmiştir (Ergün, 2017).

Çevik tarafından Kırklareli Üniversitesi’ne bağlı farklı meslek yüksekokullarında 2018 yılında yapılan bu çalışmada, ön lisans düzeyinde eğitim gören öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyleri incelenmiştir. Araştırmada öğrencilerin finansla ilgili ders alıp almamaları ile okuryazarlık düzeyleri karşılaştırılmıştır. Araştırma sonucunda, finans, bankacılık ve uluslararası finans gibi dersleri alan öğrencilerin temel finansal bilgileri ve davranış düzeyleri açısından, bu dersleri almayan öğrencilere göre daha yüksek finansal okuryazarlığa sahip oldukları tespit edilmiştir. Bununla birlikte, öğrencilerin genel olarak finansal karar alma ve para yönetiminde yetersiz bilgi ve bilince sahip oldukları, harcama ve tasarruf bilincinden uzak oldukları sonucuna ulaşılmıştır (Çevik, 2018). Bu durum, erken yaşta verilecek finansal eğitimlerle bireylerin bilinçli finansal davranışlar geliştirmesi gerektiğini göstermektedir.

Karadeniz ve arkadaşlarının (2019) çalışması, Kafkas Üniversitesi Sarıkamış kampüsünde öğrenim gören 440 öğrenciyle gerçekleştirilmiş ve öğrencilerin temel ile ileri düzey finansal okuryazarlık seviyeleri analiz edilmiştir. Anket verilerine göre, öğrencilerin büyük bir kısmı temel finansal okuryazarlık düzeyinde bilgi sahibi iken, ileri düzeyde bilgi düzeyleri daha düşüktür.

Öğrencilerin büyük çoğunluğu bütçe yapma, fatura ödeme gibi pratik konularda başarılı olmakla birlikte, yatırım kararları ve kredi kartı kullanımı gibi konularda bilgi eksiklikleri gözlemlenmiştir. Araştırma bulgularına göre cinsiyet, yaş, sınıf gibi değişkenler finansal durum yönetimiyle anlamlı bir ilişki göstermemiştir (Karadeniz, Koşan, Geçgin ve Beyazgül, 2019). Kaya ve Güneş (2019) tarafından Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Bankacılık ve Finans Bölümü öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeyleri analiz edildiği çalışma sonucunda; öğrencilerin %6,5'inin yüksek, %47,3'ünün orta, %37,2'sinin ise düşük düzeyde finansal okuryazarlık bilgisine sahip olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin banka hizmetlerini kullanım durumu, döviz alım satımı gibi alanlardaki bilgi düzeylerinin de anlamlı farklılıklar gösterdiği ifade edilmiştir. Çalışma, bireylerin ekonomik katkı sağlayabilmeleri için temel finansal bilgilere sahip olmalarının önemini vurgulamaktadır (Kaya ve Güneş, 2019).

Tetik (2019) tarafından gerçekleştirilen araştırmada, İnönü Üniversitesi öğrencilerinin finansal bilgi, tutum ve okuryazarlık düzeylerinin demografik özelliklere göre nasıl farklılaştığı analiz edilmiştir. Araştırma kapsamında 502 üniversite öğrencisine anket uygulanmış, frekans, korelasyon ve karşılaştırmalı analizler gerçekleştirilmiştir. Elde edilen bulgulara göre; erkek öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerinin kadın öğrencilere göre daha yüksek olduğu, öğrenci ailesinin eğitim düzeyinin ve öğrencinin güncel ekonomik gelişmeleri takip etmesinin finansal bilgiye olan katkısı tespit edilmiştir (Tetik, 2019).

Arslan (2020) tarafından Sivas Cumhuriyet Üniversitesi öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerinin analiz edildiği çalışmada; 360 öğrenciye uygulanan anket sonucunda öğrencilerin %56,7'sinin iyi düzeyde finansal bilgiye sahip olduğu tespit edilmiştir. Araştırmada kadın öğrencilerin, erkek öğrencilere göre daha yüksek finansal okuryazarlık düzeyine sahip olduğu belirlenmiştir. Özellikle "Temel Ekonomi ve Finans" dersi alanların bilgi seviyesi daha yüksek bulunmuştur (Arslan, 2020).

Engin, Eren ve Balkar'ın (2020) çalışmasında, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi'nde öğrenim gören 533 lisans öğrencisinin finansal okuryazarlık alguları, demografik değişkenler ve eğitim görülen program türlerine göre incelenmiştir. Araştırma bulgularına göre, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi ve Mühendislik ile Mimarlık Fakültesi öğrencilerinin diğer fakültelere göre daha yüksek finansal okuryazarlık algısına sahip olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin cinsiyetine, kredi kartı kullanımına ve bireysel emekliliğe sahip olma durumuna göre anlamlı farklar bulunamamış; fakat yaş ve internet bankacılığı kullanımı gibi değişkenlerde finansal okuryazarlık düzeylerinde anlamlı farklılıklar gözlemlenmiştir (Engin, Eren ve Balkar, 2020).

Parlak (2020) tarafından yürütülen araştırma, meslek yüksekokulu öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerini ve bu düzeyin demografik değişkenlerle olan ilişkisini incelemiştir. Çalışma, öğrencilerin finansal konularda bilgi sahibi olmasının bütçe kontrolü, yatırım kararları ve ekonomik riskleri yönetme açısından kritik olduğunu vurgulamaktadır. Ayrıca, finansal okuryazarlığın mikro düzeyde bireysel refahı, makro düzeyde ise toplumsal ekonomik istikrarı etkilediği ifade edilmiştir. Araştırma sonucunda öğrencilerin finansal bilgi düzeylerinin genel olarak düşük olduğu ve demografik değişkenlere göre anlamlı farklar bulunduğu ortaya konmuştur (Parlak, 2020).

Şenbayram tarafından yürütülen çalışmada Harran Üniversitesi Suroç Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeyleri incelenmiştir. Toplamda 102 öğrencinin katıldığı araştırmaya ilişkin bulgulara göre, Bankacılık, Sigortacılık ve Finans bölümü öğrencilerinin ekonomi ve finans bilgilerine dayalı sorularda diğer bölümlerdeki öğrencilere kıyasla daha yüksek düzeyde bilgiye sahip oldukları saptanmıştır.

Bu da öğrencilerin bölüm tercihlerinin finansal okuryazarlık seviyeleri üzerinde belirleyici bir etkisi olduğunu göstermektedir (Şenbayram, 2021).

Sezal tarafından 2021 yılında 467 öğrenciyle gerçekleştirilen çalışmada, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler MYO öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeyleri ve bu düzeylerin demografik değişkenlerle ilişkisi araştırılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre erkek öğrencilerin finansal okuryazarlık başarı puanları kadın öğrencilere göre daha yüksektir. Yaş arttıkça finansal okuryazarlık düzeyinin de arttığı belirlenmiştir. En yüksek okuryazarlık puanı Bankacılık ve Sigortacılık öğrencilerinde gözlemlenirken, en düşük düzeyin Turizm ve Otel İşletmeciliği öğrencilerinde olduğu tespit edilmiştir. İnternet bankacılığı ve kredi kartı kullanım durumu ile okuryazarlık düzeyi arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır (Sezal, 2021).

Öner ve Canbaz (2024) tarafından Aksaray Üniversitesi Ortaköy Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeyleri incelenmiştir. 231 öğrenciyle anket yöntemiyle yürütülen çalışmada, genel olarak öğrencilerin düşük düzeyde finansal okuryazarlık becerisine sahip olduğu saptanmıştır. Erkek öğrencilerin finansal konularda kız öğrencilere göre daha başarılı olduğu ve Maliye bölümü öğrencilerinin diğer bölümlere kıyasla anlamlı biçimde daha yüksek düzeyde bilgiye sahip olduğu görülmüştür. Özellikle yatırım konusundaki bilgi düzeylerinin oldukça düşük olduğu vurgulanmıştır (Öner & Canbaz, 2024).

Dünya literatüründe de konuya ilişkin birçok yayın olduğu görülmektedir.

Beal ve Delpachitra tarafından 2003 yapılan çalışmada, Avustralya'daki üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeyleri ve bu düzeyin bireysel finansal davranışlarla ilişkisi analiz edilmiştir. Yazarlar, finansal okuryazarlığı yalnızca para yönetiminde temel kavramları bilmekle sınırlı görmemekte, aynı zamanda analitik düşünme becerileri ve finansal karar verme tutumlarını da kapsamaktadır. Çalışmada, kredi kartı kullanım kolaylığı, borçlanmaya yönelik tutumlar ve emeklilik planlaması konularındaki bilgi eksikliklerinin, öğrencilerin finansal zorluk yaşamasında önemli rol oynadığı vurgulanmıştır. Ayrıca hükümetlerin bireyleri kendi finansal geleceklerinden daha fazla sorumlu tutma yönündeki politikalarının, gençlerin daha erken yaşta finansal okuryazarlık becerisi kazanmasını zorunlu kıldığı ifade edilmiştir (Beal ve Delpachitra, 2003).

Rodrigues ve arkadaşlarının 2012 yılında Portekiz'de gerçekleştirmiş olduğu çalışmada finansal bilgi düzeylerinin yüksek olduğu ancak bu düzeyin yaş, cinsiyet, bölüm, kurs tipi ve aileden alınan maddi destek gibi demografik değişkenlere önemli ölçüde bağlı olduğunu ortaya konmuştur. Özellikle, ebeveynlerin para yönetimi konusundaki tutumlarının öğrencilerin finansal davranışlarını olumlu yönde etkilediği ve aile yapısıyla bütünleşen bir finansal bilinç gelişimine katkı sağladığı vurgulanmıştır (Rodrigues, Vieira, Amaral ve Martins, 2012).

Louw, Fouché ve Oberholzer'in Güney Afrika'da üniversite öğrencileriyle gerçekleştirdiği çalışmada, öğrencilerin finansal eğitime yönelik ihtiyaçlarının yüksek olduğu, ancak bu ihtiyacın mevcut sistem tarafından yeterince karşılanmadığı ortaya konmuştur. Özellikle ekonomik olarak ailelerine bağımlı olan öğrencilerin yüksek düzeyde finansal okuryazarlık becerisine sahip olduğu tespit edilmiştir (Louw, Fouché ve Oberholzer, 2013).

Lantara ve Kartini'nin Endonezya örneğinde gerçekleştirdiği çalışmada, üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeyi düşük olarak ortalama %45,39 olarak hesaplanmıştır. Araştırma sonucunda, erkek öğrencilerin, ekonomi ve işletme bölümü öğrencilerinin, yüksek gelir grubuna mensup olanların ve iş deneyimi bulunan bireylerin daha yüksek finansal okuryazarlık düzeyine sahip oldukları belirlenmiştir. Ayrıca eğitim seviyesi ve akademik disiplinin finansal okuryazarlık üzerinde anlamlı etkileri olduğu görülmüştür (Lantara ve Kartini, 2015).

Felipe, Ceribeli ve Lana (2017) tarafından Meksika'daki üniversite öğrencileriyle yapılan çalışmada, öğrencilerin finansal tutumlarının, finansal davranışlarını etkilediği tespit edilmiştir. Ancak, öğrencilerin finansal bilgi düzeyleri ile davranışları arasında doğrudan bir ilişki bulunamamıştır. Genel olarak öğrenci grubunun finansal okuryazarlık seviyesinin düşük olduğunu, sonuçlar doğrultusunda öğrencilerin kaynaklarını daha etkin yönetebilmesi, tasarruf ve tüketim kararlarında daha bilinçli hareket edebilmesi için finansal okuryazarlık programlarına yatırım yapılması gerektiği vurgulanmıştır (Felipe, Ceribeli ve Lana, 2017).

Pavković, Andelinović ve Mišević'in Hırvatistan'da üniversite öğrencileriyle gerçekleştirdikleri çalışmada, finansal okuryazarlık düzeyinin doğru bir şekilde ölçülmesinin eğitim politikaları açısından önemli olduğu vurgulanmıştır. Çalışmada bilgi, tutum, davranış ve pratik bilgi olmak üzere dört boyutta geliştirilen bir doğrulayıcı faktör analizi modeliyle öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyleri belirlenmiş ve üniversite birimleri arasında önemli düzeyde farklılıklar olduğu ortaya konmuştur (Pavković, Andelinović ve Mišević, 2018).

Tavares, Almeida ve Cunha (2019) tarafından Portekiz'de yapılan çalışmada, üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeyinin düşük olduğu tespit edilmiştir. Özellikle öğrencilerin büyük bir kısmının bankada hesabı olmasına rağmen (yaklaşık %62), temel finansal terimleri tanımadığı ve banka komisyon oranları gibi konularda bilgi sahibi olmadığı tespit edilmiştir. Öğrencilerin %66,8'i finansal planlamayı önemli görmesine rağmen yatırımlar konusunda çekimser davranmakta ve paralarını genellikle vadesiz hesaplarda tuttuğu görülmüştür (Tavares, Almeida, ve Cunha, 2019).

Malezya'da üniversite öğrencileriyle yapılan çalışmada, finansal okuryazarlık ile finansal davranış arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Finansal bilgi düzeyi yüksek olan öğrencilerin gelecek planlaması, tasarruf ve bilinçli harcama gibi konularda daha düzenli davrandıkları belirlenmiştir (Kamel ve Sahid, 2021).

Pattnayak ve Sahoo tarafından 2024 yılında Hindistan'da dijital finansal okuryazarlık düzeylerini etkileyen sosyo-demografik faktörler incelendiği çalışmada; eğitim, yaş ve gelir değişkenlerinin dijital finansal okuryazarlık düzeyleriyle pozitif korelasyon içinde olduğu bulunmuştur. Diğer taraftan cinsiyet, meslek ve sosyal statü gibi değişkenlerin ise daha zayıf bir etkisinin olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, kırsal ve kentsel alanlar arasında dijital okuryazarlık düzeyinde anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir (Pattnayak ve Sahoo, 2024).

YÖNTEM

Bu araştırma, nicel araştırma yöntemlerinden tarama modeli çerçevesinde yürütülmüştür. Çalışmanın evrenini Balıkesir Üniversitesi'ne bağlı Balıkesir Meslek Yüksekokulu öğrencileri oluştururken, örneklemini ise basit rastgele örnekleme yöntemi ile seçilen toplam 75 öğrenci meydana getirmiştir. Katılımcılar gönüllülük esasına göre belirlenmiş ve çalışmaya dâhil edilmiştir.

Veri toplama aracı olarak, öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerini ve buna ilişkin tutum ile davranışlarını ölçmek amacıyla Sarıgül (2015) tarafından geliştirilen Finansal Okuryazarlık Tutum ve Davranış Ölçeği kullanılmıştır. Ayrıca literatüre bağlı kalınarak, katılımcıların yaş, cinsiyet, bölüm, öğrenim türü, aile gelir düzeyi gibi sosyo-demografik özelliklerini belirlemek amacıyla demografik bilgi formu da kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan anket formu, Google Forms aracılığıyla çevrim içi (online) olarak uygulanmış ve tüm veriler elektronik ortamda toplanmıştır.

BULGULAR

1. Cinsiyete göre dağılım

Cinsiyet	Frekans (n)	Yüzde (%)
Kadın	47	62.7
Erkek	28	37.3
Toplam	75	100.0

Tablo 1. Cinsiyete göre dağılım

Tabloya göre çalışmaya katılan 75 öğrencinin %62,7'si kadın, %37,3'ü ise erkektir. Bu bulgu, araştırmaya katılan grubun çoğunluğunu kadın öğrencilerin oluşturduğunu göstermektedir. Cinsiyet dağılımındaki bu farklılık, finansal okuryazarlık düzeylerinde olası cinsiyete dayalı farklılıkların değerlendirilmesi açısından önem arz etmektedir.

1. Sınıflara göre dağılım

Sınıf	Frekans	Yüzde (%)
1. Sınıf	44	58.7
2. Sınıf	31	41.3
Toplam	75	100.0

Tablo 2. Sınıflara göre dağılım

Araştırmaya katılan 75 Meslek Yüksekokulu öğrencisinin sınıf düzeylerine göre dağılımı incelendiğinde, katılımcıların %58,7'sinin 1. sınıf, %41,3'ünün ise 2. sınıf öğrencisi olduğu görülmektedir. Bu durum, araştırmanın örnekleminin büyük ölçüde birinci sınıf öğrencilerinden oluştuğunu göstermektedir. Bu dağılım, öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerinin değerlendirilmesinde sınıf düzeyine göre karşılaştırmalar yapılmasına olanak tanımaktadır.

2. Programlara göre dağılım

Program Adı	Frekans	Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Büro Yönetimi ve Yönetici Asistanlığı	1	1.3	1.3
Grafik Tasarım	1	1.3	2.7
İşletme Yönetimi	54	72.0	74.7
Motorlu Araçlar ve Ulaştırma Teknolojileri	1	1.3	76.0
Muhasebe ve Vergi Uygulamaları	7	9.3	85.3
Otomotiv Teknolojisi	8	10.7	96.0
Pazarlama	2	2.7	98.7
Turizm ve Otel İşletmeciliği	1	1.3	100.0

Tablo 3. Programlara göre dağılım

Araştırmaya katılan 75 öğrencinin programlara göre dağılımına bakıldığında, örneklemin büyük çoğunluğunu İşletme Yönetimi programı öğrencilerinin oluşturduğunu göstermektedir (%72). Bu grubu sırasıyla Otomotiv Teknolojisi (%10,7) ve Muhasebe ve Vergi Uygulamaları (%9,3) programı öğrencileri izlemektedir. Diğer programlar "Büro Yönetimi ve Yönetici Asistanlığı, Grafik Tasarımı, Motorlu Araçlar ve Ulaştırma Teknikerliği, Pazarlama ve Turizm-Otel İşletmeciliği" ise daha düşük oranlarda temsil edilmiştir (her biri %1,3 ile %2,7 aralığında).

3. Katılımcıların finansal okuryazarlık eğitimi alma durumları

	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Evet	4	5.3	5.3	5.3
Hayır	71	94.7	94.7	100.0
Toplam	75	100.0	100.0	100.0

Tablo 4. Katılımcıların finansal okuryazarlık eğitimi alma durumları

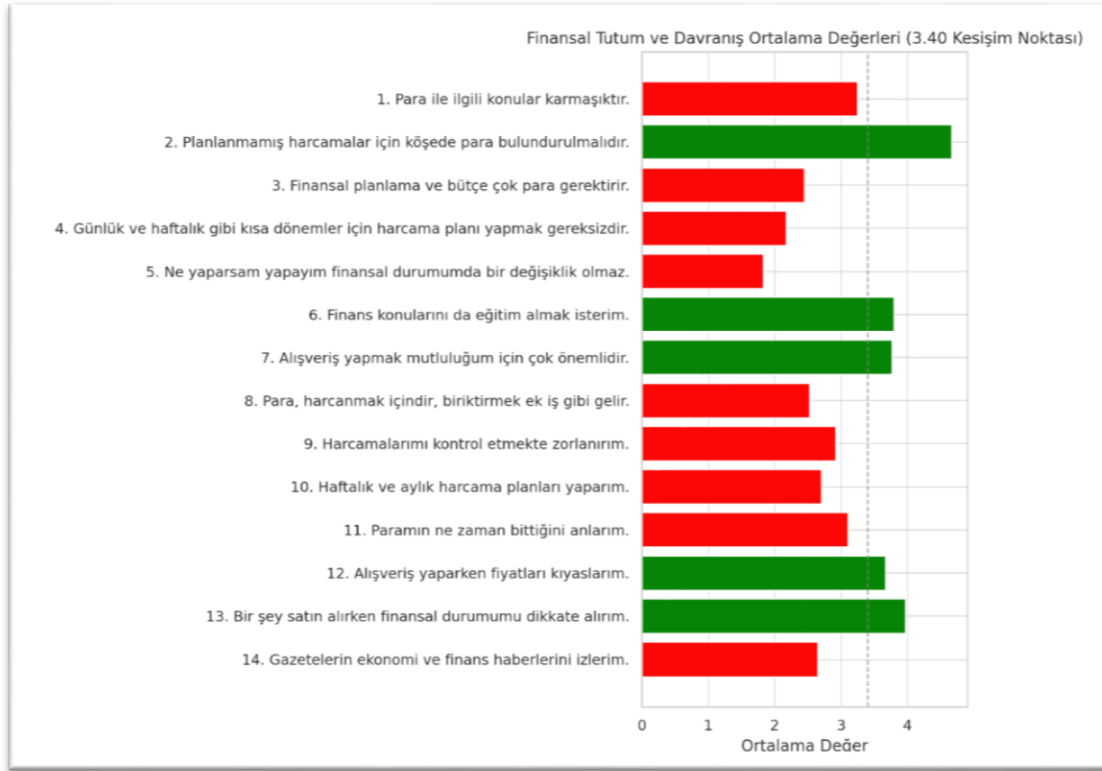
Tablodan elde edilen verilere göre, katılımcıların büyük bir çoğunluğu (%94,7) daha önce finansal okuryazarlık eğitimi almadığını belirtmiştir. Sadece %5,3'lük bir kesim bu tür bir eğitim aldığını ifade etmiştir.

4. Finansal tutum ve davranış istatistikleri

Sorular	Ortalama (Mean)	Standart Sapma (Std Dev)
1. Para ile ilgili konular karmaşıktır.	3.25	1.104
2. Planlanmamış harcamalar için köşede para bulundurulmalıdır.	4.67	0.553
3. Finansal planlama ve bütçe çok para gerektirir.	2.45	1.369
4. Günlük ve haftalık gibi kısa dönemler için harcama planı yapmak gereksizdir.	2.17	1.349
5. Ne yaparsam yapayım finansal durumumda bir değişiklik olmaz.	1.83	1.19
6. Finans konularını da eğitim almak isterim.	3.8	1.219
7. Alışveriş yapmak mutluluğum için çok önemlidir.	3.77	0.987
8. Para, harcanmak içindir, biriktirmek ek iş gibi gelir.	2.53	1.178
9. Harcamalarımı kontrol etmekte zorlanırım.	2.92	1.292
10. Haftalık ve aylık harcama planları yaparım.	2.71	1.323
11. Paramın ne zaman bittiğini anlarım.	3.11	1.467
12. Alışveriş yaparken fiyatları kıyaslarım.	3.67	1.223
13. Bir şey satın alırken finansal durumumu dikkate alırım.	3.97	1.115
14. Gazetelerin ekonomi ve finans haberlerini izlerim.	2.65	1.288

Tablo 5. Katılımcıların Finansal tutum ve davranış istatistikleri

Tablo 5 bireylerin finansal tutum ve davranışlarına yönelik 14 ifadeye verdikleri yanıtların ortalamalarını yansıtmaktadır. Ortalama değerler 1 (kesinlikle katılmıyorum) ile 5 (kesinlikle katılıyorum) arasında değerlendirilmiştir. Bu çalışmada kullanılan 5'li Likert tipi ölçek değerlendirmesinde, 3.40 puanı kesme noktası olarak kabul edilmiştir. Buna göre, ortalama değeri 3.40 ve üzeri olan maddeler olumlu finansal tutum ve davranış, 3.39 ve altı olan maddeler ise olumsuz ya da yetersiz finansal tutum ve davranış olarak değerlendirilmiştir.

Grafik 1. Finansal tutum ve davranış ortalama değerleri

Yapılan analiz sonuçlarına göre; öğrencilerin finansal okuryazarlığa dair bazı olumlu tutumlar geliştirdiği görülmektedir. Katılımcıların en yüksek ortalama verdiği ifade “Planlanmamış harcamalar için köşede para bulundurulmalıdır.” (4.67) şeklindedir. Bu durum, öğrencilerin acil durumlara karşı finansal önlem alma eğiliminde olduğunu göstermektedir. “Bir şey satın alırken finansal durumumu dikkate alırım.” (3.97) ve “Finans konularında eğitim almak isterim.” (3.80) maddelerine verilen yüksek puanlar, katılımcıların hem bilinçli tüketim davranışı gösterdiğini hem de finansal bilgi düzeylerini geliştirmeye açık olduklarını ortaya koymaktadır. Ayrıca “Alışveriş yapmak mutluluğum için çok önemlidir.” (3.77) ve “Alışveriş yaparken fiyatları kıyaslarım.” (3.67) maddelerine verilen yüksek puanlar, öğrencilerin harcama sırasında rasyonel tercihler yapmaya çalıştığını ve maddi tatminin psikolojik etkisine de önem verdiklerini göstermektedir.

Diğer yandan, bazı maddelerde katılımcıların finansal okuryazarlık açısından zayıf tutumlar sergilediği anlaşılmaktadır. “Finansal planlama ve bütçe çok para gerektirir.” (2.45), “Günlük ve haftalık gibi kısa dönemler için harcama planı yapmak gereksizdir.” (2.17), “Ne yaparsam yapayım finansal durumumda bir değişiklik olmaz.” (1.83) gibi düşük ortalamalar, öğrencilerin bütçeleme konusunda bilgi eksikliği yaşadığını ve zaman zaman çaresizlik hissine kapıldıklarını göstermektedir. “Harcamalarımı kontrol etmekte zorlanırım.” (2.92) ve “Haftalık ve aylık harcama planları yaparım.” (2.71) ifadeleri, bireylerin günlük finansal disiplin oluşturmakta zorlandıklarını ortaya koymaktadır. Özellikle “Gazetelerin ekonomi ve finans haberlerini izlerim.” (2.65) maddesinin düşük olması, öğrencilerin ekonomik gündemi yeterince takip etmediğini ve finansal okuryazarlığın sürdürülebilirliğinde eksiklikler olduğunu göstermektedir.

Genel olarak değerlendirildiğinde, katılımcılar harcama farkındalığı ve medya takibi gibi pratik düzeydeki davranışlarda daha güçlü bir eğilim sergilerken; planlama, sistematik bütçeleme ve eğitim talebi gibi alanlarda daha zayıf bir görünüm sergilemektedir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Bu çalışma, Balıkesir Üniversitesi Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerini, finansal tutum ve davranışlarını analiz etmeyi amaçlamıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin büyük çoğunluğunun (%62,7) kadın ve %58,7'sinin 1. sınıf öğrencisi olduğu görülmüştür. Programlara göre dağılımda ise örneklemin büyük kısmını İşletme Yönetimi öğrencileri (%72) oluşturmuştur. Bu demografik yapı, çalışmanın örnekleminde belirli programlara ve öğrenci gruplarına ilişkin bir yoğunluk olduğunu göstermektedir.

Araştırmada elde edilen bulgulara göre, öğrencilerin önemli bir kısmı (%94,7) daha önce finansal okuryazarlık eğitimi almadıklarını belirtmiştir. Bu durum, finansal bilgi ediniminin kurumsal bir yapı içerisinde henüz yaygınlaşmadığını ve öğrencilerin büyük bir kısmının bu alanda sistematik bir eğitim sürecine dahil olmadığını göstermektedir.

Finansal tutum ve davranışlara ilişkin analizlerde, 3.40 ve üzeri ortalama puan alan ifadeler olumlu tutumları; 3.39 ve altındaki ortalamalar ise olumsuz veya yetersiz tutumları temsil etmektedir. Bulgular, öğrencilerin bazı alanlarda olumlu eğilimler sergilediğini ortaya koymuştur. Özellikle planlanmamış harcamalar için birikim yapma eğiliminde olmaları (4.67), alışveriş sırasında fiyatları kıyaslama (3.67) ve satın alma kararlarında finansal durumlarını dikkate almaları (3.97) öğrencilerin günlük yaşamlarında bilinçli tüketici davranışları geliştirdiklerini göstermektedir. Ayrıca, finans konularında eğitim alma istekleri (3.80) ve alışverişin psikolojik yönünü önemsemeleri (3.77) bireylerin finansal karar süreçlerine duygusal ve bilişsel boyutları dâhil ettiklerini göstermektedir.

Öte yandan, bazı alanlarda katılımcıların finansal okuryazarlık düzeylerinin düşük olduğu saptanmıştır. Özellikle kısa vadeli harcama planlaması yapmanın gereksiz görüldüğü (2.17), bütçelemenin çok para gerektirdiğine inanıldığı (2.45) ve harcamaların kontrolünde zorluk yaşandığı (2.92) gibi ifadeler, öğrencilerin finansal planlama ve bütçe disiplini konusunda yetersiz olduklarını göstermektedir. Bununla birlikte, finansal durumlarını değiştiremeyeceklerine dair inanç (1.83) ve finansal haber takibinin düşüklüğü (2.65), öğrencilerde finansal çaresizlik ve ilgisizlik gibi riskli tutumların varlığına işaret etmektedir.

Genel olarak değerlendirildiğinde, katılımcıların temel tüketim farkındalığına ve finansal önlem alma eğilimlerine sahip oldukları, ancak sistematik planlama, kontrol ve finansal okuryazarlığın sürdürülebilirliği açısından eksiklikler yaşadıkları söylenebilir. Bu doğrultuda üniversitelerde finansal okuryazarlık eğitimlerinin yaygınlaştırılması, öğrencilerin bireysel finansal yönetim becerilerini geliştirmelerine katkı sağlayacaktır. Ayrıca, müfredat dışı eğitimler, seminerler ve medya okuryazarlığı içerikli programlarla öğrencilerin finansal farkındalık düzeyleri artırılabilir. Bu tarz eğitimsel müdahaleler, genç bireylerin ekonomik karar alma süreçlerinde daha rasyonel ve bilinçli adımlar atmalarını destekleyecektir.

KAYNAKÇA

- Arslan, Ö. (2020). Üniversite öğrencilerinde finansal okuryazarlık düzeyinin belirlenmesi: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi örneği. *KSÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(1), 227–250. <https://doi.org/10.33437/ksusbd.556576>
- Beal, D. J., & Delpachitra, S. B. (2003). *Financial literacy among Australian university students*. Centre for Australian Financial Institutions (CAFI), University of Southern Queensland.
- Coşkun, S. (2016). Üniversite öğrencilerinin finansal davranış ve tutumlarının belirlenmesi: Finansal okuryazarlık algıları üzerine bir araştırma. *İnsan ve toplum bilimleri araştırmaları dergisi*, 5(7), 2247-2258.

- Çevik, C. (2018). Ön lisans öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeyi üzerine bir araştırma: Kırklareli Üniversitesi örneği. *Ekonomi Maliye İşletme Dergisi*, 1(1), 21-38.
- Engin, C., Eren, A. S., & Balkar, O. E. (2020). Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi lisans öğrencilerinin finansal okuryazarlık durumlarının tespitine yönelik bir alan çalışması. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(2), 283–305.
- Ergün, K. (2017). Financial literacy among university students: A study in eight European countries. *International Journal of Consumer Studies*, 41(6), 1–11. <https://doi.org/10.1111/ijcs.12408>
- Karadeniz, E., Koşan, L., Geçgin, E., & Beyazgül, M. (2019). Üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerinin analizi: Kafkas Üniversitesi Sarıkamış kampüsünde bir araştırma. *CBÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(2), [Sayfa numaraları bilinmiyor]. <https://doi.org/10.18026/cbayarsos.585285>
- Kaya, M., & Güneş, H. (2019). Üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerinin analizi: Bankacılık ve Finans Bölümü öğrencileri üzerine bir uygulama. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(20), 285–302.
- Kezar, A., & Yang, H. (2010). The importance of financial literacy. *About Campus*, 15(1), 15–22. <https://doi.org/10.1002/abc.20004>
- Lantara, I. W. N., ve Kartini, N. K. R. (2015). Financial literacy among university students: Empirical evidence from Indonesia. *Journal of Indonesian Economy and Business*, 30(3), 247–256.
- Louw, J., Fouché, J., ve Oberholzer, M. (2013). Financial literacy needs of South African third-year university students. *International Business & Economics Research Journal*, 12(4), 397–408.
- Öner, M. H., & Canbaz, M. F. (2024). Finansal okuryazarlık düzeyinin tespiti: Meslek yüksekokulu öğrencilerine yönelik bir araştırma. *Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 25(1), 24–42. <https://doi.org/10.53443/anadoluibfd.1189739>
- Parlak, N. (2020). Finansal okuryazarlık düzeyi: Meslek yüksekokulu öğrencileri üzerine bir araştırma. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(104), 332–352.
- Pattnayak, N. C., & Sahoo, R. (2024). A study on socio-demographic determinants of digital financial literacy in India. *Theoretical and Practical Research in Economic Fields*, 15(4[32]), 213–224. [https://doi.org/10.14505/tpref.v15.4\(32\).17](https://doi.org/10.14505/tpref.v15.4(32).17)
- Pavković, A., Andelinović, M., ve Mišević, D. (2018). Measuring financial literacy of university students. *Croatian Operational Research Review (CRORR)*, 9, 87–97. <https://doi.org/10.17535/crorr.2018.0008>
- Rodrigues, C. S., Vieira, F. D., Amaral, A., ve Martins, F. V. (2012). Financial literacy of university students. *StudentFinance2012 Survey*, University of Minho and University of Porto.
- Sarı Özgün, H., & Sarıtaş, E. (2016). Financial literacy and money management behaviours: A research on vocational college students. *Eurasian Business & Economics Journal*, 51, 110–119. <https://doi.org/10.17740/eas.econ.2016-MSEMP-12>
- Sarıgül, H. (2015). Finansal Okuryazarlık Tutum Ve Davranış Ölçeği: Geliştirme, geçerlik ve güvenilirlik. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 13(1), 200–218. <http://dx.doi.org/10.11611/JMER408>
- Sezal, L. (2021). Üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeyleri üzerine bir inceleme: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu örneği. *KSÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(3), 2114–2137. <https://doi.org/10.33437/ksusbd.932055>

- Şenbayram, E. A. (2019). Finansal okuryazarlık: Harran Üniversitesi Suruç Meslek Yüksekokulu öğrencilerine yönelik bir araştırma. *EconHarran*, 3(3), 1–17.
- Tavares, F. O., Almeida, L. G., ve Cunha, M. N. (2019). Financial literacy: Study of a university students sample. *International Journal of Environmental & Science Education*, 14(1), 1–12.
- Tetik, N. (2019). Üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerinin incelenmesi: İnönü Üniversitesi örneği. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(3), 2755–2774.